

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **Заболотської Ольги Олександрівни**
на дисертацію **Асанової Аліє Енверівни**

**«Формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів
української мови початкової школи з кримськотатарською мовою
навчання»**

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Розвиток світового суспільства, зміна освітньої парадигми висувають нові вимоги до сучасної освіти, серед яких: забезпечення органічної інтеграції освіти і науки, апробація та відбір ефективних інноваційних педагогічних технологій, об'єднання зусиль усіх суб'єктів освітянської системи для формування високоосвіченої особистості із знанням мов та сформованими компетенціями, необхідними фахівцям для здійснення освітянської діяльності, трансформованими до регіональних умов.

У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема якісної підготовки майбутніх учителів української мови в початковій школі, яка обумовлена стратегічним курсом України на якісне оновлення вітчизняної підготовки професійних кадрів у відповідності до загальносвітових кваліфікаційних стандартів, соціальним замовленням суспільства на новий соціально-професійний тип особистості фахівця, спроможного працювати в умовах бі та полілінгвального середовища, яку розглядає у своєму дослідженні А.Е.Асанова.

Аналіз наукових студій фундаторів підготовки майбутніх учителів до роботи у бі та трилінгвальному режимі (М.С. Берсенева, Г.Л.Богданович, Н.В.Величко, В.А.Григорян, Р.Р.Девлетов, Т.Ю.Новікова, Н.Д.Пашковська, Т.С.Привалова, О.М.Хорошковська) свідчать про багатоаспектність наукових здобутків учених та недостатню зосередженість на вивченні лінгводидактичної підготовки студентів до викладання української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання, її сутності та структури, методики формування та навчально-методичного супроводу цього процесу.

Тому увага А.Е.Асанової до необхідності створення моделі формування лінгводидактичної компетентності в умовах українського кримськотатарського та кримськотатарського-українського білінгвізму обумовлена саме потребами сучасної педагогічної теорії й практики та надає дисертаційній роботі безперечну актуальність і значущість. Вона є однією зі

спроб розкрити на теоретичному та практичному рівнях специфіку навчання студентів української мови для навчання учнів початкової школи в умовах бі та трилінгвального середовища.

Дисертація А.Е. Асанової є своєчасним дослідженням, що має науково-теоретичне і практичне значення, характеризується високим рівнем новизни. Особливо слід відзначити знання дисертанта з різних галузей наукової літератури, що дозволило йому достатньо коректно аналізувати, з'ясовувати і узагальнювати основні теоретико-методологічні і науково-методичні позиції, розробити категоріальний апарат дослідження.

На нашу думку, методологічні і теоретичні основи досліджуваної проблеми отримали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію; чітко визначено мету і завдання наукового дослідження, об'єкт, предмет, що дало можливість правильно побудувати роботу і зробити відповідні висновки. Достовірність результатів дослідження та його основних висновків забезпечується комплексним розглядом проблеми, застосуванням адекватних наукових методів дослідження.

У першому розділі *«Теоретичні засади формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання»* авторкою з'ясовано психолінгвістичні основи лінгводидактичної компетентності вчителя початкової школи, визначено понятійно-термінологічний апарат дослідження.

Заслуговує на увагу здійснений дисертанткою ретроспективний аналіз поглядів науковців щодо визначення поняття «компетентнісний підхід». Підґрунтям для визначення структури лінгводидактичної моделі стали нормативні документи (Державний стандарт освіти України, державна програма «Вчитель», «Концепція педагогічної освіти», загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти) та праці науковців (Л.С.Бархударов, Р.Р.Девлетов, А.І.Попов, М.Д.Рибаков, А.Б.Супрун, Л.М.Синельникова, М.М.Шанський,)

У другому розділі дисертації *«Модель формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання»* теоретично обґрунтовано й розроблено модель формування лінгводидактичної компетентності на основі компетентнісного, системного, особистісно-орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, полікультурного і білінгвальних підходів.

Зосереджуючи увагу на компонентах змісту розробленої моделі, дисертантка здійснює відбір загальнопедагогічних (науковості, доступності, наочності, систематичності і послідовності, наступності і перспективності,

зв'язку теорії з практикою) і лінгводидактичних (синергетичності, засвоєння мовної картини етносу, білінгвальної комунікативності, розвитку чуття мови, врахування філологічного досвіду, професійної спрямованості навчання, врахування рідної мови, контрастивності, врахування мови-посередника, бінарності подання і засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу, мажорності, врахування регіональних умов, врахування синхронності вивчення мов, крос-культурності навчання та виховання, формування вторинної мовної особистості) принципів та підходів до формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання (компетентнісного, системного, особистісно-орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, полікультурного і білінгвальних підходів).

Вагомого значення набуває запропонована дисертантом модель формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання та компоненти її змісту (цільовий, теоретико-методологічний, змістовий та блок оцінки результатів освітньої діяльності), реалізацію яких можливо здійснювати завдяки дотриманню певних організаційно-педагогічних умов, зокрема створення мотиваційного середовища, забезпечення теоретико-методичної підготовки студентів до формування лінгводидактичної компетентності, залучення майбутніх учителів до оцінювальної діяльності, забезпечення лекційних і практичних занять з дисциплін лінгводидактичного циклу навчально-методичними матеріалами.

Ефективність методики формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання підтверджена методичним експериментом, детально описаним у третьому розділі дисертації. Наявність викладених вище передумов сприяла всебічно обґрунтованому визначенню об'єктів та критеріїв контролю, що дало змогу адекватно проаналізувати та інтерпретувати отримані результати експерименту. Ретельність підготовки та проведення експерименту з додержанням усіх головних вимог до цього виду дослідження дала змогу дисертантці систематизувати та оформити результати дослідження, аргументовано довести ефективність розробленої нею моделі, а також навчально-методичного супроводу, сформулювати логічний висновок про ефективність такого навчання. Таким чином, у ході експериментального дослідження Аліє Асанова коректно одержала числові дані, інтерпретувала та підтвердила їх валідність статистичною обробкою.

Треба відзначити досить високий ступінь обґрунтованості основних положень дисертаційного дослідження. Кожний підрозділ дисертації логічно

завершується стислими, а кожний розділ – розгорнутими висновками. Виконана дисертаційна робота є прикладом використання системного підходу в дослідженні.

Заслуговує на схвалення представлений у додатках практичний доробок дисертантки.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

У 13 публікаціях автора, з яких 6 статей у фахових виданнях з переліку ВАК України, 3 публікації – у зарубіжних виданнях, 3 – в інших виданнях, 1 – навчальний посібник, відображено результати дослідження і висвітлено його основні положення.

Разом з тим, не дивлячись на загальну достатньо високу оцінку дисертаційного дослідження Асанової А.Р., слід висловити деякі зауваження і пропозиції:

1. У теоретичному розділі дисертації поряд з детальним вивченням стану досліджуваної проблеми при обґрунтуванні певних положень роботи виділені ідеї й позиції науковців не завжди супроводжуються авторською оцінкою в контексті власного дослідження.
2. У тексті дисертації (на стр.26, 27) подано таблиці 1.2., 1.3., які мають назву «Підходи науковців до визначення поняття «компетентність»». Не зрозуміло, що автор мав на увазі, коли давав таку назву таблиці: адже сама таблиця містить визначення поняття «компетентність» без посилань на підходи, з позицій яких воно повинно розглядатися.
3. Запропонована авторкою структура лінгводидактичної компетенції, яка графічно представлена на сторінці 33, на нашу думку, повинна мати у своєму складі, поряд із заявленими авторкою базовими компетенціями, ще й навчально-стратегічну компетенцію, яка за визначенням С. Ніколаєвої є здатністю студента користуватися раціональними прийомами розумової праці, стратегіями оволодіння мовленнєвими, лінгвосоціокультурними та мовними компетентностями; самостійно вдосконалюватись у міжкультурному спілкуванні. Більш того, саме цей вид компетенції поряд з мовною, мовленнєвою, соціокультурною та прагматичною представлено в загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, які слугували теоретико-методологічною базою дослідження, як заявлено у тексті роботи на стор.9.
4. На с. 82 дисертанткою методично виправдано пропонується введення організаційно-педагогічних умов формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови у початковій школі з кримськотатарською мовою навчання і визначається, що передбачає введення та виконання кожної з окреслених умов. Поряд з цим, у тексті

дисертації не знайшла належного висвітлення реалізація започаткованих авторкою умов та її результати,

5. На стор.154 авторкою заявлено, що для професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи було розроблено та впроваджено в навчальний процес спецсеминар «Лінгводидактична підготовка майбутніх учителів української мови початкової школи», в програмі якого актуалізовано формування когнітивного та діяльнісного компонентів лінгводидактичної компетенції. Одним із завдань цього спецсеминару є формування навичок попередження і подолання інтерференції при співвивченні української та кримськотатарської мов. На жаль, це питання залишилося поза увагою дослідника і на знайшло відображення у відповідній системі вправ на формування означеного феномена.

6. На нашу думку, логічно не виправданим є опис завдань, що були вирішені у дисертації, в кінці «Загальних висновків», бо самі висновки за своє суттю і є підсумком реалізації завдань.

7. Мають місце стилістичні та редакційні огріхи (с. 18, с.31, с.34, с.36, с.42, с.45, с.50, с.63, с.64, с.70, с.77, с.82, с.117, с.142, с.144, с.156, с.167) по тексту роботи, подекуди відсутні слова (с.80, с.164), повторюються слова (с.66, с.68).

Разом з тим, зазначені зауваження не зменшують цінність роботи. Дисертант володіє методикою самостійного дослідження і науковим стилем викладу зібраного матеріалу. Вважаємо, що дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Робота містить ґрунтовний аналіз проблеми, має теоретичне і практичне значення для розвитку теорії і методики професійної освіти.

Дисертаційне дослідження «Формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови початкової школи з кримськотатарською мовою навчання», відповідає вимогам ВАК України до докторських дисертації (п. 13, 14, 15 «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»), а його автор – Асанова Аліє Енверівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри англійської мови
та методики її викладання

Херсонського державного університету

 О. О. Заболотська

